

The practical importance of creating electronic dictionaries in English and Uzbek

Shakhnoza KULMAMATOVA¹

Uzbekistan State World Languages University

ARTICLE INFO

Article history:

Received June 2024

Received in revised form

10 June 2024

Accepted 25 July 2024

Available online

15 July 2024

Keywords:

language accessibility,
learning,
literacy,
language proficiency,
learning resource,
translation.

ABSTRACT

This article explores the significant benefits of developing electronic dictionaries for English and Uzbek languages. It highlights the convenience and accessibility these digital resources offer, allowing users to find definitions, translations, and pronunciation guides quickly. The annotation emphasizes the role of electronic dictionaries in language learning, facilitating bilingual support and enhancing proficiency for speakers of both languages. Furthermore, it addresses the diverse needs of learners by offering customizable experiences and supporting various proficiency levels. The importance of electronic dictionaries in academic research and translation work is also underscored, positioning them as essential resources for students, researchers, and professionals.

2181-3701/© 2024 in Science LLC.

DOI: <https://doi.org/10.47689/2181-3701-vol2-iss4-pp271-275>

This is an open-access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Ingliz va o'zbek tillarida elektron lug'atlar yaratishning amaliy ahamiyati

ANNOTATSIYA

Kalit so'zlar:

tilga kirish,
o'rganish,
savodxonlik,
tilni bilish,
o'quv manbai,
tarjima.

Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillari uchun elektron lug'atlarni ishlab chiqishning muhim afzalliklari ko'rib chiqilgan. Bu raqamli manbalar taqdim etadigan qulaylik va qulaylikni ta'kidlab, foydalanuvchilarga ta'riflar, tarjimalar va talaffuz qo'llanmalarini tezda topishga imkon beradi. Izoh elektron lug'atlarning til o'rganishdagi rolini ta'kidlaydi, ikki tilli qo'llab-quvvatlashni osonlashtiradi va ikkala tilda so'zlashuvchilar uchun malakani oshiradi. Bundan tashqari, u moslashtirilgan tajribalarni taklif qilish va turli malaka darajalarini qo'llab-quvvatlash orqali o'quvchilarning turli ehtiyojlarini qondiradi. Ilmiy tadqiqotlar va tarjima ishlarida

¹ Uzbekistan State World Languages University.

elektron lug'atlarning ahamiyati ham ta'kidlanib, ularni talabalar, tadqiqotchilar va mutaxassislar uchun muhim manbalar sifatida joylashtirmoqda.

Практическое значение создания электронных словарей на английском и узбекском языках

АННОТАЦИЯ

Ключевые слова:

доступность языка,
обучение,
грамотность,
уровень владения языком,
учебный ресурс,
перевод.

В этой статье рассматриваются значительные преимущества разработки электронных словарей для английского и узбекского языков. В ней подчеркивается удобство и доступность этих цифровых ресурсов, позволяющих пользователям быстро находить определения, переводы и руководства по произношению. В аннотации подчеркивается роль электронных словарей в изучении языка, облегчающих двуязычную поддержку и повышающих уровень владения обоими языками. Кроме того, он учитывает разнообразные потребности учащихся, предлагая настраиваемый опыт и поддерживая различные уровни владения. Также подчеркивается важность электронных словарей в академических исследованиях и переводческой работе, что позиционирует их как незаменимые ресурсы для студентов, исследователей и профессионалов.

KIRISH

Ingliz va o'zbek tillari uchun elektron lug'atlar yaratish bugungi o'zaro bog'liq dunyoda amaliy zaruratdir. Ushbu raqamli manbalar ma'lumotlarga tezkor kirishni ta'minlash orqali til o'rganishni yaxshilaydi, kontekstli tushunish orqali madaniy almashinuvni rivojlantiradi va zamonaviy aloqa ehtiyojlariga mos keladigan texnologik yutuqlarni qo'llab-quvvatlaydi. Lingvistik vositalar rivojlanishda davom etar ekan, elektron lug'atlarga sarmoya kiritish o'quvchilar, o'qituvchilar va mutaxassislarga katta foyda keltiradi va natijada ingliz va o'zbek tillarida so'zlashuvchilar o'rtasida o'zaro tushunish va hamkorlikni rivojlantiradi. Borgan sari globallashtirilgan dunyoda tillar bo'ylab muloqot qilish qobiliyati har qachongidan ham muhimroqdir. Ingliz tili global lingua franca sifatida hukmronlik qilishda davom etar ekan va o'zbek Tili Markaziy Osiyoda muhim ahamiyat kasb etar ekan, bu tillar uchun elektron lug'atlar yaratish nafaqat foydali, balki zarurdir. Ushbu maqolada ingliz va o'zbek tillarida elektron lug'atlarni ishlab chiqishning amaliy ahamiyati, ularning til o'rganish, madaniy almashinuv va texnologik taraqqiyotdagi roliga e'tibor qaratilgan. Bu ikkala tilde elektron lug'atlar yaratish rivojlanib borayotgan davlatimizni xalqaro maydondagi integratsiya jarayaonini yanada, kuchaytirish, mahalliy xalq va mehmon turistlar uchun qulayliklar yaratish uchun katta yordam beradi.

ADABIYOTLAR TAHLILI VA METODOLOGIYA

Elektron lug'at so'rovlar qurilishini soddalashtiradigan qidiruv tizimi tufayli lingvistik muammolarni hal qilishda muhim vositadir. Gipermatn texnologiyasidan

foydalanish tanlovni ta'minlaydi va elektron lug'atlarning chiziqli bo'lmagan tuzilishi ma'lum bir afzallikdir. Bosma versiyadan farqli o'laroq, lug'atning kompyuter versiyasi kengroq imkoniyatlarni taqdim etadi. Chet tili bilan ishlashda ko'pincha ma'lum bo'lgan bir nechta harflar bilan so'z topish kerak. Shuning uchun, o'z ixtiyorida mezonlarni qidirish funksiyasiga ega elektron lug'at kabi vositaga ega bo'lish foydali bo'ladi [12, p. 54-55]. Elektron lug'atlarning afzalliklari katta hajm, ma'lumot qidirish tezligi va qulayligi, ovoqli grafik illyustratsiya bilan bog'liq; so'zni yangilash va qo'shimcha ma'lumot olish imkoniyati, so'zning keng ma'nolarini kashf etish imkoniyati, o'zaro ta'sir (lug'at maqolasini muhokama qilish va muallif bo'lish imkoniyati) [13, p. 102-105]. Elektron format lug'at maqolasida qo'shimcha illyustratsiyalar, diagrammalar, rasmlarni joylashtirish, video yoki jonli nutqni yozib olish va hokazolardan foydalanish imkoniyatini beradi. [14, c. 48]. N.V. Kopylova lug'at korpusini yangilash, avtomatik qidirish, shuningdek chet tilini o'rganuvchilar uchun qo'shimcha imkoniyatlarni ta'kidlaydi elektron lug'atning asosiy xususiyatlari lug'at hajmi, tarjima tafsilotlari, ishonchliligi va ma'lumotlarning dolzarbligi [7, 61-bet]. L.N. Belyaeva kengaytirilgan lug'at maqolasida so'z yoki so'z birikmalarini qidirish jarayonining sezilarli tezlashishini, shuningdek tarjima qilingan ma'nolarni, lug'at maqolasining mazmunini ko'rishning turli imkoniyatlarini, kerakli ma'lumotlarning maksimal lokalizatsiyasini, tarjima qilingan ekvivalentlarni matnli fayllarga tez almashtirishni (ularni nusxa ko'chirish orqali) ta'kidlaydi. bufer), uning tez-tez yangilanishi uchun dolzarb tufayli lug'at tutib nisbiy kafolati, lug'atga qo'shimchalar kiritish imkoniyati [15, p.73].

Biroq, elektron lug'atlar, mobil ilovalar va veb-tarjimonlardan foydalanishda bir qator kamchiliklarni aniqlash kerak. Elektron tarjimon tarjima jarayonini aqliy faoliyatdan mexanik faoliyatga o'tkazadi va sizni o'ylamaydi. Imtihon va testlarda elektron lug'atlar va tarjimonlardan foydalanish hali ham bahsli. Aksariyat hollarda talabalar o'z bilimlaridan foydalanmaydilar va mashinada qilingan ozmi-ko'pmi muvaffaqiyatli tarjimani namoyish etadilar. O'quv maqsadlari uchun elektron lug'at yordamida matnning tayyor tarjimasini olish imkoniyati ma'lum darajada salbiy omilga bog'liq bo'lishi mumkin. Salbiy jihat tarjima texnikasi bo'yicha majburiy fikrlash operatsiyalarini bajarish zarurligini bartaraf etish bilan bog'liq. Shuning uchun tarjima faoliyati jarayoni shunchaki tayyor mahsulot bilan almashtiriladi. G.R. Chumarina afzalliklarning kamchiliklarini hisobga olgan holda elektron lug'atlarni qo'llashni quyidagi mezonlar bo'yicha ajratadi: foydalanish, taqdimot, qidiruv imkoniyatlari, texnik jihatlar. Kamchiliklari orasida interfeyslarni farqlar bor, parcha-parcha maqolalar, kompyuter foydalanish zarurati, ko'z charchoq [16, pp. 267-268]. Elektron lug'atlardan foydalanishning boshqa kamchiliklari qatorida lug'atning to'liq emasligi va lug'at bazasini zamon talablariga mos keladigan holatda saqlash muammosi mavjud. Biroq, bu muammolarni qog'oz lug'atlarga teng ravishda murojaat qilish mumkin. Haqiqat elektron lug'atlarning sanab o'tilgan afzalliklarini kamsitmaydi. Shu sababli, kompyuter leksikografiyasining rivojlanishi va xususan, har xil turdagi yangi elektron leksikografik mahsulotlarning rivojlanishi, bizning fikrimizcha, zamonaviy amaliy tilshunoslikning istiqbolli yo'nalishi hisoblanadi.

NATIJA VA MUHOKAMALAR

1. Tilni o'zlashtirishga ko'maklashish: ingliz va o'zbek tillari uchun elektron lug'atlar yaratish til o'rganish tajribasini sezilarli darajada oshiradi. Ularning bevosita

mavjudlik va interaktiv xususiyatlari turli ta'lim uslublari murojaat, Ajam va ilg'or o'quvchilar uchun ham ularni bebaho vositalari qilish.

2. Madaniy ko'prik: elektron lug'atlar madaniyatlar o'rtasida ko'prik bo'lib xizmat qiladi, idiomatik iboralar, madaniy ma'lumotnomalar va kontekstual ma'nolar haqida tushuncha beradi. Bu ingliz va o'zbek madaniyatini chuqurroq anglash va qadrlashga, samarali muloqotni rivojlantirishga va tushunmovchiliklarni kamaytirishga yordam beradi.

3. Texnologik tendentsiyalarga moslashuvchanlik: tez rivojlanayotgan raqamli landshaftda elektron lug'atlar muntazam ravishda yangilanib turishi mumkin, bu ularning dolzarbligini ta'minlaydi va zamonaviy tildan foydalanishni aks ettiradi. Ularning boshqa texnologik vositalar bilan integratsiyasi foydalanuvchilarni turli kontekstlarda qo'llab-quvvatlaydigan keng qamrovli o'quv muhitini yaratadi.

4. Ikki tillilikni qo'llab-quvvatlash: ikki tilli elektron lug'atlar ikkala tilda so'zlashuvchilarni qo'llab-quvvatlashda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ular nafaqat tarjimalarni, balki foydalanuvchilarga har bir tilning murakkabligini aniqlashga yordam beradigan kontekstli misollarni ham taqdim etadi va shu bilan ravonlik va tushunishni kuchaytiradi.

5. Kelajak salohiyati: madaniyatlararo muloqotga talab oshgani sayin, elektron lug'atlarni ishlab chiqish muhim bo'lib qolaveradi. Ular global fuqarolarning ehtiyojlarini qondirish bilan birga texnologiyani qamrab oladigan til ta'limiga ilg'or fikrlash yondashuvini ifodalaydi.

5. Kelajak yo'nalishlari: oldinga qarab, elektron lug'atlarda keyingi innovatsiyalar uchun imkoniyatlar mavjud. Shaxsiylashtirilgan o'rganish tajribalari uchun sun'iy intellekt (AI), talaffuz amaliyoti uchun ovozni aniqlashni va immersiv o'rganish uchun kengaytirilgan haqiqatni (AR) kiritish o'quvchilarning til bilan qanday shug'ullanishini inqilob qilishi mumkin.

XULOSA

Ingliz va o'zbek tillarida elektron lug'atlarni yaratish nafaqat texnologik taraqqiyot, balki til o'rganish va madaniy almashinuvga yondashishimizdagi zaruriy evolyutsiyadir. O'quvchilarning amaliy ehtiyojlarini qondirish va madaniyatlar o'rtasida ko'proq tushunishni rivojlantirish orqali ushbu lug'atlar tobora o'zaro bog'liq bo'lgan dunyomizda aloqa kelajagini shakllantirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Ushbu tashabbusni qabul qilish shaxslarga lingvistik landshaftlarni ishonch va vakolat bilan boshqarishga imkon beradi, natijada chegaralar bo'ylab shaxsiy va professional o'zaro aloqalarni boyitadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Borisova I.V. Electronic dictionaries and translators in foreign language classes in a non-linguistic university: PRO & CONTRA. Vestnik VSU. Ser. Linguistics and Intercultural Communication. 2017. No. 2. Pp. 168-172.

2. Fesenko O.P., Laukhina S.S. Electronic dictionaries as a product of modern lexicography. Omsk Scientific Bulletin. 2015. No. 4 (141). Pp. 46-48.

3. Trutnev A.Yu. The use of electronic dictionaries in the professional activity of a translator. Actual problems of modern science, technology and education. Magnitogorsk, 2015. Vol. 3. Pp. 53-56.

4. Rublyova O.S. Electronic encyclopedias and their features. Additional professional education in the context of modernization: collection of articles. Art. IX Int. scientific-practical internet conf. Yaroslavl: YAGPU im. K.D. Ushinsky Publ., 2010. Pp. 129-137.
5. Kantysheva N.G. Hypermedial structural elements of the representation of special knowledge in computer lexicography. Bulletin of the Chelyabinsk State University. Ser. Philology. Art Criticism. 2012. Vol. 71. No. 32 (286). Pp. 47-50.
6. Belyaeva L.N. The potential of automated lexicography and applied linguistics. Izvestia: Humanitarian and scientific journal of Herzen University. 2010. No. 134. Pp. 70-79.
7. Chumarina G.R. Comparative characteristics of electronic and paper dictionaries in the functional aspect. Bulletin of the Chuvash University. 2009. No. 4. Pp. 265-270.
8. Nemich N.N. Creation of an electronic textbook on the discipline «Russian language and culture of speech» in a military university. Actual problems of the humanities and socio-economic sciences. 2016. Vol. 1. Pp. 153-156.